

# АНАЛИЗА БИЛАНСА

## Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА II.

БЕОГРАД, 26. АПРИЛ 1930.

БРОЈ 17

### Садржај:

Хрватска свеопћа кредитна банка д. д. — Загреб  
 Међународна банка д. д. — Загреб  
 Дубровачка трговачка банка — Дубровник  
 Цељска посојилница д. д. — Цеље

#### ХРВАТСКА СВЕОПЋА КРЕДИТНА БАНКА Д. Д. — ЗАГРЕБ

Биланс за 1929. годину јасно показује да је реорганизација Хрватске свеопће кредитне банке срећно довршена. Она је заправо била довршена већ у децембру 1928. али онда то још није могло доћи до изражаја у билансу. Година 1929. као прва нормална пословна година после реорганизације, свршава и са знатним добитком, из којег се приступа плаћању дивиденде у износу од 6%. После паузе од 3 године, акционари поново добијају своју дивиденду.

Тиме што је три године изостало плаћање дивиденде није било јачег потреса у дионицама Хрватске свеопће кредитне банке. Из једноставног разлога, што се претежни део дионица налази у рукама страних завода, који су јој залеђе. А како су ови заводи били у свако време спремни да преузму, и то уз један повољан курс, сав материјал који се појави на тржишту, због тога курс њених акција није страдао. Ма да дивиденда износи 6%, акције стоје тек нешто испод номинале. Међутим уз номинални курс тргују се код нас прворазредни папири који носе дивиденду од 10%. А заводи који плаћају 8% дивиденду, нотирају обзиром на прилике нашег ефектног тржишта само са  $\frac{4}{5}$  номиналне вредности.

Поједине позиције биланса концем 1928. битно су веће него одговарајуће позиције крајем 1929. Ни један наш новчани завод не показује у години 1929. тако знатан развитак послова као Кредитна банка. Биланс за 1929. већи је од биланса за 1926. кад је још био исказан добитак од 4.5 милиона динара и кад је била исплаћена дивиденда од 10%. Обзиром на јако залеђе сви су изгледи да ће идућих година развитак Хрватске свеопће кредитне банке бити још јачи и да ће она и по укупном износу свог биланса прећи у прве редове наших банака. Поготову ако се једног дана изврши фузија са неким новчаним заводима Војводине, код којих је интересирана Угарска свеопћа кредитна банка у Пешти, која је главни акционар Хрватске свеопће кредитне банке. Уска веза коју Хрватска свеопћа кредитна банка има са париским новчаним тржиштем преко Union Europeene et Financiere, Paris, омогућиће јој по извршењу наше валутне реформе да нашој привреди посредује јефтине француске кредите.

Биланс за 4 последње године пружа следећу слику :

Активa	1929.	1928.	1927.	1926.
Благајна	23.694	23.406	16.740	18.458
Потраж. код банака	43.915	20.182	41.218	50.543
Ефекти	13.331	9.641	8.797	17.691
Менице	63.988	61.302	71.675	83.023
Дужници	121.652	121.910	115.152	119.696
Некретнине	5.405	5.405	5.405	5.405

#### Пасива

Дионичка главница	37.500	37.500	37.500	37.500
Резервни фонд	5.003	5.002	5.002	4.501
Улошци и веровници	219.494	189.023	206.508	246.207
Реесконт	2.301	1.782	10.950	—
Сума биланса	319.889	246.009	263.665	296.593

Ликвидитет је одличан. У благајни и код новчаних завода налази се скоро 70 милиона динара или скоро једна четвртина укупне билансе. Потраживања код банака порасла су прошле године од 20 на 43 милиона динара. Обзиром на располагање са знатним ликвидним средствима, Хрватска свеопћа кредитна банка пласира знатна средства у репор Ратне штете. У тим пословима имала је прошле године и знатног успеха.

У свом извештају Хрватска свеопћа кредитна банка констатира да се пораст ефеката од 9.6 милиона на 13.3 милиона има у првом реду приписати јачем ангажману у државним папирима. Ове године у извештајима многих новчаних завода наилазимо на исту констатацију. У првом реду код новчаних завода Загреба, Далмације и Словеније.

Есконт меница још није достигао висину на којој је био пре санације. Али су за то порасли дужници. Хрватска свеопћа кредитна банка обзиром на свој ликвидитет и своја залеђа не рефлектира толико на реесконт код Народне банке. Ради тога она ни нема нарочитог интереса да форсира есконт меница и може се задовољити са обичним контокорентним потраживањем.

Улошци и вјеровници износе 219.4 милиона према 189 милиона концем 1928. пак је ту један пораст од 30 милиона динара. У билансу за 1929. исказани су посебно и улошци на књижице са 60.3 милиона динара а они на тек. рачуну са 55.9 милиона. За годину 1928. улошци нису били посебно исказани, сигурно из разлога, што су они у току 1928. обзиром на санацију, били знатно опали. Будући да Кредитна банка има само 3 филијале и то у местима, у којима постоје и филијале других загребачких великих завода, то су улошци доста знатни.

Рачун губитка и добитка даје нам за 4 последње године ову слику :

	1929.	1928.	1927.	1926.
<b>Приходи</b>				
Камати	14.914	14.053	20.152	16.542
Провидба	2.798	6.323	7.587	10.787
Некретнине	600	462	326	321
<b>Расходи</b>				
Камати	8.696	11.086	17.114	9.120
Плате	4.360	4.427	4.793	5.080

Порези	832	3.217	5.268	7.355
Управни трошкови	1.524	1.405	1.212	1.582
Добитак	732	704	—	4.513
Губитак	—	—	321	—
Дивиденда	6%	—	—	10%

Код прихода пада у очи знатно смањење прихода од провидбе и то од 6.3 на 2.8 милиона. Такова разлика није оправдана развитком пословања, те је вероватно да долази од једног другог начина књижења. Код расхода интересантно је, да порези данас износе далеко мање него ранијих година. Код других позиција нема битних промена.

Уска веза са иностранством даје Хрватској кредитној банци једну нарочиту репутацију и омогућује јој улазити и у веће пословне трансакције.

Ravnateljstvo Hrvatske sveopšte kreditne banke sastoji se iz sledeće gospode: Podpredsednik: Dr. Ante Pavelić, Pierre Cheysson, administrateur délégué de l'Union Européenne et Financière, Paris; Rudolf pl. Kallay, poslovod. ravnatelj u zamj. Ugarske sveopće kreditne banke, Budapest; Samuel Kocian, predsjednik kr. financ. upravnog suda u m. Zagreb; Pavao barun Kornfeld, Administrateur délégué Ugarske sveopće kreditne banke, Budapest; Dr. Artur Marić, veleindustrijalac, Zagreb; Eugen Radovan, generalni ravnatelj Titanit d. d. za kemičku industriju, Zagreb; Josip Teodor Salamon, poslovod. ravnatelj Ugarske sveopće kreditne banke, Budapest; Geza Szücs, Administrateur délégué „Hermes” Ugarske sveopće mjenjačnice d. d., Budapest; Dr. Gjuro Šurmin, ministar n. r. i član vrhovnog zakonodavnog saveta, Zagreb; Dr. Milan Vrbanić, vodeći ravnatelj Hrvatske sveopće kreditne banke d. d., Zagreb; Poslovod. ravnateljstvo: Dr. Milan Vrbanić, vodeći ravnatelj; Dr. Alfred Fellner; a Nadzorni odbor: Aurel Angelotti, zamjenik ravnatelja Ugarske sveopće kreditne banke, Budapest; Albert Broch, posjednik, Varaždin; Oto Prister, arhitekt, Zagreb; Dragutin Rosenbaum, predsjednik „Patrie” tvornice konjaka i finih likera d. d., Zagreb; Bela Somlo, zamjenik ravnatelja Ugarske sveopće kreditne banke, Budapest.

### ДУБРОВАЧКА ТРГОВАЧКА БАНКА — ДУБРОВНИК (Управитељка Агенције Народне банке у Дубровнику)

Ма да је Далмација један од наших најсиромашнијих крајева, ипак новчани заводи ни једног нашег краја нису за годину 1929. показали такав напредак као далматински. Као што показује биланса Прве пучке далматинске банке ванредно повољан развитак, то је исто и са билансом Дубровачке трговачке банке. Задружна господарска штедионица из Сплита повисила је прошле године улошке од 20 на 30 милиона динара. А колико смо информирани, и далматинске филијале новчаних завода са централама ван Далмације, показују знатан пораст уложака.

Загорска Далмација, која производи житарице и стоку, прошле је године добро прошла, јер је жетва била ванредно повољна. Док је раније Далмација већ о Божићу повлачила кукуруз из Војводине и Срема, ове га године не повлачи ни о Ускрсу.

Па ни у Дубровнику и околини, привредне прилике нису неповољне. У првом реду тамо виноградарство не игра пресудну улогу. Промет странаца у Дубровнику и околини развија се све више и изгледа да је туризам главно врело прихода за сав тај крај. Ту се врше и извесне инвестиције у корист туризма. У сваком случају прошлогодишњи ванредно повољан развитак Дубровачке трговачке банке има се добрим делом приписати и интензивном промету странаца у 1929. години. Интензивнији притицај емигрантских дознака у прошлој години, што је и статистички доказано, наравно да је повољно деловао и на привредно стање Дубровника, јер се из тих крајева рекрутира знатан број емиграната.

Биланса за 4 последње године пружа следећу слику :

Активна :	1929. г.	1928. г.	1927. г.	1926. г.
Благајна	3.773	1.440	1.195	950
Ефекти и валуте	12.565	8.202	8.146	7.432
Тек. рач. и менице	55.533	47.744	40.243	30.048
<b>Пасива :</b>				
Главница	2.500	2.500	2.500	2.500
Резерва	2.525	2.525	2.525	2.525
Веровници	45.321	31.437	23.224	16.591
Улошци на књижице	21.607	21.029	21.681	17.163
Добитак	642	619	379	365
Укупна биланса	72.598	58.113	50.312	39.157

Највеће промене имамо у позицијама тек. рачуни и менице. У активи они су порасли за 8 милиона. Штета је, што Дубровачка трговачка банка посебно не исказује износе плаширане у есконт меница и посебно у тек. рачуне, да видимо правац развитка. С обзиром на прилике и традицију, које владају у Дубровнику и околини, држимо, да ће меница бити веома мало. Јер ако се у некога има поверења, а без пуног поверења Дубровачка трговачка банка не да ни паре, онда је потпуно свеједно, да ли се даје на конто-корент или се тражи меница. Јер правих трговачких меница у Јужној Далмацији и онако нема. А како Дубровачкој трговачкој банци није стало до реесконта, она и нема интереса, да потражи вања према својим комитентима претвара у менице, како би у случају потребе могла доћи до нових средстава.

Ефекти су порасли за 4 милиона. Делом ради нове сускрипције Дубровачке паропловидбе, код које је Дубровачка трговачка банка у знатној мери ангажирана, а делом ради набавке државних папира. Интересантно је напоменути, да далматински новчани заводи купују знатне износе државних папира. Новчарство Далмације по свом начину пословања и по својим ангажманима, битно се разликује од новчарства у северним крајевима. Док тамо превладава есконт меница, Далмација га скоро и не познаје. Ну за то наши провинцијални новчани заводи из северних крајева немају у државним папирима скоро ни динара. Тај ангажман за њих не носи довољно, чак ни толико, колико се мора платити на улошке.

Пораст дужника дошао је могућно и од тога, што је банка финансирала делом уплату нових акција Дубровачке паропловидбе. А несразмерно велика позиција повериоци обухвата вероватно и Дубровачку паропловидбу као комитента.

Дне 31. децембра имала се је платити рата за нове дионице у износу од скоро 20 милиона динара. Како је та трансакција пала у исти дан са даном кад се прави годишња биланса, јасно је да је та операција деловала и на сам састав биланса. Рачун губитка и добитка за последње 4 године пружа следећу слику :

Позиција :	1929. г.	1928. г.	1927. г.	1926. г.
Приходи камата и провидба	2.593	2.607	2.318	2.545
<b>Расходи :</b>				
Камати	1.264	1.304	1.313	1.118
Управни трошкови	647	614	427	621
Порези	80	105	200	397
Добитак	642	619	379	375

Тенденција снижавања каматњака на улошке добро ће доћи Дубровачкој трговачкој банци. Она наиме није за улошке хтела плаћати онако високи каматњак, као неки други заводи, што је наравно неповољно деловало на прилив уложака. Данас кад скоро сви новчани заводи морају присту-

пити снижавању каматњака, значење Дубровачке трговачке банке долази више до изражаја. Један део улагача поверио је своје улошке другим заводима, само ради високог каматњака, премда је управо у Дубровачку трговачку банку имао највише поверења. Чим ти заводи не буду могли одобравати досадашње камате, један део улагача подигнуће своје улошке и вратити их Дубровачкој трговачкој банци.

С обзиром на финансијске прилике главних акционара Дубровачке трговачке банке, једно повишење деоничке главнице, па било оно ма како знатно, не би наишло ни на какве потешкоће и било би глатко проведено.

Управни одбор Дубровачке трговачке банке састоји се из госпде : председник Д-р Стијепо Кнежевић, подпредседник Федерико Главић, Д-р Стефи Рачић, Вицко А. Свилокос, Томо Главић, директор Иво Барац ; а Надзорни одбор : Д-р Паво Матијевић, Вицко кап. Милош, † Д-р Раул Брацановић, Иво кап. Папи, Шпиро Познановић.

### МЕЂУНАРОДНА БАНКА Д. Д. — ЗАГРЕБ

Међународна банка има у нашој народној привреди много већи значај, но што би се то могло ценити по њезиној главници, која износи само 5 милиона динара. Јер ми имамо много новчаних завода са главницом од 5 а и далеко више милиона динара, па ипак њихово значење у нашој привреди ни из далека нема ону важност, коју има Међународна банка. На загребачкој берзи по промету у девизама и ефектима, она долази одмах иза наших водећих завода.

Међународна банка специјализирала се је у посредовању извоза наше стоке, у првом реду са Италијом. Талијански трговци, који по нашим сајмовима купују стоку, своје банкарске трансакције обављају у претежној већини преко Међународне банке. Ради тога и може Међународна банка да са поносом истакне у свом годишњем извештају, да је прошле године њеним посредовањем извезено наше стоке за 217 милиона динара. А како је живе стоке прошле године извезено за 860 милиона динара, то је равно једна четвртина ишла посредовањем Међународне банке.

С обзиром на њене уске везе са Италијом, и с обзиром на велики сток девиза, Међународна банка има на загребачкој берзи доминантан положај.

И у ефектима Међународна банка много значи за загребачку берзу. Подржавајући добро везу са Београдом, искоришћава разлике у курсу Ратне штете загребачке и београдске берзе и има знатан арбитражни посао. А код пласирања наших доларских обвезница међу нашу публику, Међународна банка игра видну улогу. Она је прва растурила проспекте, у којима је упозоравала на корист набавке наших доларских обвезница. Они који су послушали њен савет прошли су одлично. Обвезнице које данас вреде 86, они су куповали уз курс тек нешто преко 70. Пропаганда Међународне банке за набавку наших доларских обвезница користила је и другим загребачким банкама, јер су многи, који су добили њене проспекте, отишли својој старој банковној вези и преко ове купили наше доларске папире.

Међународна банка прва је почела куповати крунске бонове издане пригодом измене круна у динаре. Још онда, кад није ни било говора да ће се уз пуну вредност моћи употребити за плаћање порезних заостатака, месецима и месецима наше новине донашале су огласе, да Међународна банка купује крунске бонове. У моменту кад је изашао закон о њиховом пуном примању, Међународна банка имала је знатне количине. Профит Међународне банке на крунским боновима мора да је био веома знатан, јер је промет био колосалан. Радило се је неко време скоро дан и ноћ.

Кад је пре неколико година било говора да би и Кредито Италиано исто као што је то урадила Банка комерциале Италиана у Југославији, ангажирао се код једног завода, мислило се је у првом реду на Међународну банку. Ради тога, што она посредује између наше и талијанске привреде и што су талијански трговци већ научили на њу.

Биланса Међународне банке за 4 последње године пружа следећу слику :

Активa :	1929. г.	1928. г.	1927. г.	1926. г.
Благајна	1.660	1.781	1.333	2.262
Банке	6.914	3.230	3.013	2.650
Ефекти	740	1.629	510	671
Чекови и валуте	454	369	462	268
Дужници и менице	16.318	13.834	15.967	18.130
Некретнине	2.430	2.430	1.472	—
<b>Пасива :</b>				
Главница	5.000	5.000	5.000	5.000
Резерве	1.167	1.152	1.136	1.121
Улошци	14.166	13.260	13.873	13.885
Веровници	8.005	3.881	2.478	4.054
Добитак	311	308	302	305
Укупна биланса	28.820	23.762	22.941	24.507

Како видимо развитак послова у прошлој години био је повољан. Укупна биланса порасла је за неких 20%. Највише су порасле ставке веровници и то од 3.8 на 8 милиона динара, и потраживања код банака од 3.2 на 6.9 милиона динара. Како се види, ликвидитет је одличан. Ретко да један завод димензија Међународне банке има тако знатна потраживања код осталих новчаних завода.

Улошци који су последњих година били у опадању, прошле су године порасли за око милион динара. Ове је године ситуација у том погледу још повољнија.

Рачун губитка и добитка за 4 прошле године овако изгледа :

Приходи :	1929. г.	1928. г.	1927. г.	1926. г.
Камати и провидба	1.078	1.243	1.525	1.652
Добитак ефеката и девиза	389	291	446	723
Некретнине	204	225	14	—
<b>Расходи :</b>				
Камати	519	536	534	493
Порези	78	113	115	320
Управни трошкови	794	814	1.048	1.267

Ма да се чисти добитак креће на истој висини, у појединим позицијама има битних измена. Камати и провидба знатно су мањи, што је и наравно, с обзиром на тенденцију снижавања каматњака. Управни трошкови знатно су редуцирани а исто тако на порезима данас се плаћа много мање него пре неколико година.

Међународна банка најбољи нам је пример како и један завод са скромним средствима може играти видну улогу на једном новчаном тржишту. Поготову ако су му на управи људи који својом спремом, искуством и радом уживају једно велико поверење.

Равнатељство Међународне банке д. д. у Загребу састоји се из г. г. : председник : Д-р Милан Ројц, подбан у м., подпредседник Отон Шик, равнатељ ; Шандор Готфрид, трговац, Отон Полак, равнатељ, Матија Радослав, Д-р Лавослав Шик, адвокат ; а Надзорни одбор : Д-р Вјекослав Флајшер, тајник Коморе за трг. обрт. и инд. у Загребу, Душан Кнежевић, Д-р Божидар Коциан, финансијални надсаветник у м., Веља Пупић, трговац, Срећко Хофман, трговац.

## ЦЕЉСКА ПОСОЈИЛНИЦА Д. Д. — ЦЕЉЕ

Улошци на књижице износили су код Цељске посојилнице концем 1928. дин. 37.7 милиона. Концем прошле године они су износили, дин. 38.0 милиона. По томе у току 1929. имамо пораст од само три стотине хиљада динара. То нису ни издалека капитализирани камати за који се износ има очекивати пораст уложака у лошијим годинама. Ми смо до сада били научили на словеначке новчане заводе да сваке године показују све већи пораст уложака, јер је тамо смисао за штедњу и улагање уштеђених износа у новчане заводе највише раширен. Мора да су по среди неки специјални разлози, јер су остали новчани заводи Словеније и за годину 1929. показали знатан пораст уложака.

Узрок стагнације уложака код Цељске посојилнице треба потражити у кризи хмељарства. За околицу Цеља, хмељ је главни извор дохотка. То констатира у свом извештају за прошлу годину и Цељска посојилница. Савинска долина даје одличан хмељ. Криза хмељарства наравно да се је морала одразити и на стање уложака Цељске посојилнице. А да није чак дошло и до опадања уложака има се приписати великом поверењу које Цељска посојилница ужива у Цељу као и у читавој бившој мариборској области. Оно што је изостало на улошцима сељачког света било је надокнађено улошцима из грађанских и радничких кругова. Тако је Цељској штедионици успело, да је упркос тешке аграрне кризе њеног околиша своје улошке на књижице одржала на истој висини.

Међутим и упркос стагнацији у улошцима укупна сума биланса за 1929. год. знатно је већа него укупна сума биланса за 1928. год. Пораст износи око 5 милиона динара. Биланса за 4 последње године пружа следећу слику :

Активна :	1929. г.	1928. г.	1927. г.	1926. г.
Благајна	2.257	2.684	2.169	1.310
Банке	9.768	4.613	8.247	24.520
Ефекти	3.337	3.189	2.831	2.788
Менице	9.142	9.231	8.131	4.412
Дужници	59.993	59.313	55.439	35.822
Некретнине	3.242	3.309	3.377	213
<b>Пасива :</b>				
Главница	8.000	5.000	5.000	5.000
Резерве	5.404	3.016	2.565	1.295
Улошци	72.865	73.241	71.613	64.459
Добитак	1.106	1.088	989	857
Реесконт	879	509	—	—
Укупна биланса	92.308	87.977	83.996	69.114

Пораст биланса има се у првом реду приписати повећању властитих средстава од 8 милиона концем 1928. на 13.4 милиона концем 1929. г. То повећање властитих средстава за 5 милиона динара извршено је повишењем дионичке главнице уз курс далеко над номиналом ; донекле је и разлог да су улошци нешто опали. Јер претежни део средстава која су пласирана у повишење главнице, дошао је терећењем дотич-

них акционара на њиховим рачунима. Јер код Цељске посојилнице претежни део акционара има тамо и свој рачун, дотично уложну књижицу, па се је преко тих рачуна и извршио упис нових дионица. Према томе и прошле године улошци су порасли, само што је тај износ за који су порасли био на другој страни апсорбиран повишењем дионичке главнице.

У активној страни биланса порасла су једино потраживања код банака за 5 милиона динара и данас износе 9.7 милиона динара. То доказује ванредни ликвидитет Цељске посојилнице. Менице и дужници остали су у главном на истој висини на којој су били и пре годину дана.

Чисти добитак порастао је за 20.000 динара. Како је повишење дионичке главнице од 5 на 8 милиона динара проведено тек пред крај године, јасно је, да се тај пораст није још могао одразити на пословном успеху за 1929. годину.

Рачун губитка и добитка показује следећу слику :

Добитак :	1929. г.	1928. г.	1927. г.	1926. г.
Камати	2.444	2.252	2.330	2.006
Провидба	260	430	500	456
Куће	187	191	143	19
<b>Губитак :</b>				
Управни трошкови	1.485	1.484	1.555	1.231
Порези	233	232	362	388
Отписи на кући	66	68	65	4

Битних промена у рачуну губитка и добитка нема.

Цељска посојилница има две филијале, наиме у Марибору и Шоштању. С обзиром на све јачи развитак индустрије у бившој мариборској области, Цељска посојилница као највећи акционарски новчани завод тога краја има све изгледе за један интензиван развитак. Она већ данас спада у ред наших јачих провинцијских завода. Приготову што је довољно и сама јака и што није упућена на помоћ других завода. А то се најбоље види и по томе, што скоро 10 милиона динара има уложено код других новчаних завода.

Часници Цељске посојилнице д. д. у Цељу следећа су господа : Државни инспектор : Д-р Цирил Пфајфер; Управни одбор : председник : Д-р Јосип Вречко, адвокат, потпредседник Д-р Јуро Храшовец, адвокат; Чланови : Д-р Милко Храшовец, адвокат, Емилијан Лилек, владин саветник, Д-р Гвидон Сернец, адвокат, Јосип Смртник, директор, Фран Струпи, велетрговац, Д-р Драготин Вречко, адвокат, сви из Цеља. Надзорни одбор : председник : Фрањо Роблек, велепоседник, чланови : Станко Гологранц, велепоседник, Винко Куковец, индустријалац, Франц Пикл, велепоседник, Иван Равникар, велетрговац. Равнатељство сачињавају у централа у Цељу г. г. : Јосип Смртник, Драго Краљ ; а у филијалама : у Марибору : Виктор Гласер, велепоседник и индустријалац из Руше, Д-р Антон Мулеј, адвокат, Фран Пишек, равнатељ; а у Шоштању : Франц Горичар, равнатељ велеиндустрије Вошнаг и синови д. д., Антон Краигер, нотар, Луце Корицки, равнатељ.

**ЧИТАЈТЕ И ШИРИТЕ**  
**„НАРОДНО БЛАГОСТАЊЕ“**